

REPRINT

MATEUSZ GUZIKOWSKI:

BAT NA BEZROBOTNYCH

Represyjny charakter systemu
zasiłków może prowadzić
do zdynamizowania rynku pracy.

Artykuł pochodzi z Magazynu THINKTANK nr 19, zima 2013

WWW.MTTP.PL

THINKTANK[®]

MATEUSZ GUZIKOWSKI

BAT NA BEZROBOTNYCH

Polski system zasiłków w umiarkowanym stopniu karze bezrobotnych za zachowania oportunistyczne, niespecjalnie też premiuje ich aktywność w poszukiwaniu pracy. To utrwała wysokie bezrobocie. Czas pomyśleć o bardziej represyjnych, a zarazem motywujących rozwiązaniach.

Celem funkcjonowania zasiłków jest czasowe zapewnienie osobom pozostającym bez pracy środków do życia do chwili znalezienia nowego zatrudnienia. Ale sama konstrukcja systemu zasiłków może stymulować lub destymulować bezrobotnych do aktywnego poszukiwania pracy. Dlatego proporcja między narzędziami motywującymi a demotywowanymi w istotny sposób wpływa na faktyczną stopę bezrobocia oraz przeciętną długość okresu pozostawania bez pracy. To od niej zależy, czy bezrobotnym opłaca się być, czy też nie.

Stosowany w Polsce system zasiłków sprawia, że osobom trwale bezrobotnym taka sytuacja często się opłaca. Tymczasem **przykłady państw regionu, w których zostały wprowadzone ostre kary za opieszałość w poszukiwaniu pracy, pokazują, że represyjny charakter systemu może prowadzić do zdynamizowania rynku pracy.** Polski system zasiłków powinien zostać zrekonstruowany właśnie w takim kierunku.

Zła hojność systemu

Liczba beneficjentów pomocy zależy od stopnia dostępności świadczeń oraz ich wysokości. Im zasiłki są wyższe, tym wyższa jest tzw. płaca progowa, czyli subiektywna wycena własnych kwalifikacji (wysokość wynagrodzenia, poniżej której we własnym odczuciu nie opłaca się pracować). Jeśli rośnie płaca progowa, bezrobotni są bardziej wybredni w poszukiwaniu odpowiadającej im pracy, co oznacza, że wydłużeniu ulega przeciętny okres bezrobocia. Taka hojność systemu negatywnie wpływa też na osoby zatrudnione. Sfinansowanie wyższych zasiłków wymaga nakładania nowych bądź utrzymania wyższych podatków, a także wzmacnia żądania płacowe osób pracujących na etatach. Obniżenie klina podatkowego bez ograniczenia hojności systemu świadczeń jest tylko częściowo skuteczne, ponieważ gdyby zreformować oba elementy, popyt na pracę wzrosłby w większym stopniu.

Dużo bardziej dezaktywującym czynnikiem jest jednak przewidywany ustawowo czas pobierania zasiłku. Nawet niski zasiłek, ale wypłacany długo, działa demotywująco, bezrobotni bowiem na ogół zaczynają poszukiwać pracy tuż przed końcem okresu wypłat. Im jest on dłuższy, tym szanse zatrudnienia – również ze względu na erozję posiadanych przez nich, a nieużywanych kwalifikacji – niższe.

Trzeba zaostrzyć kryteria

Wysokość czy też długość okresu wypłaty zasiłku nie są jednak wyłączną przyczyną utrzymywania się wysokiego bezrobocia w krajach OECD i UE. Kluczowa kwestia to nieodpowiednia konstrukcja systemu zasiłków, który nie nakłada na bezrobotnego odpowiednio restrykcyjnych wymagań co do poszukiwania pracy czy też kar za opieszałość w tym zakresie. Nie na wszystkich krajowych rynkach pracy jest jednak tak łagodnie – najciekawsze i najostrzejsze zarazem kary są stosowane w Rumunii, Słowenii i na Słowacji, gdzie już odmowa przyjęcia pierwszej oferty skutkuje zawieszeniem wypłaty zasiłku i skreśleniem z listy bezrobotnych.

Wśród krajów OECD Polska stawia bezrobotnym najmniejsze wymagania dotyczące akceptacji przedstawianych ofert pracy, aktywnego jej poszukiwania lub terminowego stawiania się w urzędach, by potwierdzić gotowość do jej podjęcia. W zakresie polityki

FOT. ARCHIWUM AUTORA

Mateusz Guzikowski:

ekonomista, doktorant warszawskiej SGH w Katedrze Teorii Systemu Rynkowego, specjalista ds. polityki rynku pracy i systemu emerytalnego, autor analiz, dyrektor programu *Więcej zatrudnienia* w Forum Obywatelskiego Rozwoju, m.in. *Zbrodnia i kara – jak uczynić zasiłki narzędziem aktywizującym bezrobotnych*.

ryнку pracy mamy zatem spore możliwości usprawnienia narzędzi monitorujących wysiłki wkładany przez bezrobotnych w poprawę własnego statusu.

Rekomendacje dla Polski

Polska powinna w sposób zdecydowany m.in. zwiększyć wymagania związane z raportowaniem wysiłków wkładanych w poszukiwanie i znalezienie pracy – im dłużej bezrobotny pozostaje bez pracy, tym częściej powinien składać raporty w urzędzie pracy (obecnie nie ma takiego obowiązku). Bezrobotni powinni mieć także nakaz udziału w programach z obszaru aktywnej polityki rynku pracy (ALMP) – zatrudnieniu subsydiowanym, robotach publicznych, szkoleniach zawodowych, treningach aktywizacyjnych czy doradztwie zawodowym. Udział w każdej z powyższych form aktywizacji nie powinien zwalniać ich z obowiązku aktywnego poszukiwania pracy. Czas zastrzyć także – wzorem Rumunii czy Słowenii – kryteria uprawniające do odrzucenia oferty pracy. Odmowa powinna być usprawiedliwiona tylko przez przyczyny zdrowotne, a nie np. geograficzne (tj. odległość miejsca pracy od

miejsca zamieszkania), choć warto pomyśleć o wprowadzeniu subsydiów relokacyjnych w przypadku koniecznej przeprowadzki lub częściowej refundacji kosztów dalszych dojazdów. I najważniejsze – konieczne jest zaostrzenie kar za odrzucenie proponowanej oferty pracy, z cofnięciem prawa do pobierania zasiłku włącznie już przy pierwszym takim przypadku.

Reformie systemu zasiłków powinny towarzyszyć zmiany uelastyczniające rynek pracy oraz zwiększające liczbę indywidualnych doradców zawodowych, z których usług mogą korzystać osoby pozostające bez pracy. Dzięki temu możliwe będzie ograniczenie skali wydatków na zasiłki dla bezrobotnych i zmniejszenie deficytu sektora finansów publicznych w podsystemie ubezpieczeń społecznych. Pytanie tylko, czy uda się doprowadzić do tak rewolucyjnych zmian? ■

» Artykuł nr R1319P03

Polska musi pilnie zreformować system zasiłków, tak aby bardziej premiował osoby aktywnie poszukujące pracy i w większym stopniu karał bezrobotnych nastawionych na życie z zasiłku.

Szanowni Państwo,

ośrodek analityczny THINKTANK prowadzi **THINKTANK Society**. Jest to społeczność liderów biznesu i administracji publicznej zainteresowanych rozwojem osobistym, podnoszeniem swoich kompetencji w zakresie przywództwa i zarządzania, wymianą doświadczeń i wiedzy oraz dialogiem na temat najważniejszych wyzwań rozwojowych w Polsce.

Członkostwo w **THINKTANK Society** jest odpłatne i wiąże się z wieloma przywilejami opracowanymi specjalnie dla członków klubu m.in.: możliwość udziału w dedykowanych spotkaniach, workshopach, zamkniętych dyskusjach z udziałem liderów i decydentów oraz dostępem do wszystkich elementów bazy wiedzy THINKTANK.

Więcej informacji o społeczności THINKTANK znajdą Państwo na stronie internetowej: www.mttp.pl/society

Osoby zainteresowane przystąpieniem do **THINKTANK Society** oraz otrzymywaniem dodatkowych informacji na temat aktywności THINKTANK, publikacji i spotkań, prosimy o wypełnienie i odesłanie faxem poniższego formularza.

Zachęcamy także do zapisania się na newsletter ośrodka analitycznego THINKTANK: www.mttp.pl/newsletter

Nazwisko _____

Imię _____

Stanowisko _____

Firma _____

E-mail _____

Ulica _____

Kod, miasto _____

Telefon _____

NIP _____

Zgadzam się na umieszczenie moich danych osobowych w bazie danych ośrodka analitycznego THINKTANK, prowadzonej przez THINKTANK Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie oraz na ich przetwarzanie dla potrzeb marketingowych i handlowych związanych z działalnością spółki (zgodnie z ustawą z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych Dz. U. Nr 133, poz. 883). Zgadzam się na otrzymywanie informacji marketingowych i handlowych od THINKTANK i jego partnerów na adres elektroniczny podany w formularzu.

Podpis

Wypełniony formularz prosimy o odesłanie e-mailem: biuro@mttp.pl lub faxem (22) 628 04 12

THINKTANK Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego pod nr KRS 0000325641.
Kapitał zakładowy 132 000 zł, ul. Mińska 25, 03-808 Warszawa NIP 701-01-83-649, REGON 141839360.